

Motion till riksdagen

1988/89: So305

av Lars Werner m. fl. (vpk)

Utbildning för vårdpersonal inom hemtjänsten

För många är arbetet i den sociala hemtjänsten ett genomgångsyрке. Personalomsättningen har ökat under de senaste åren. En undersökning från ett socialdistrikt i Stockholm visar att 39% av vårdbiträdena i hemtjänsten slutade under en 1-årsperiod.

Den vanligaste anställningsformen i hemtjänsten är deltid. Endast 14% av vårdbiträdena arbetar heltid. Under 1987 var den genomsnittliga tjänstgöringsgraden 64%.

Orsakerna till den höga personalomsättningen och deltidarbetet är flera. Enligt personalens egna uppgifter är arbetet för psykiskt och fysiskt ansträngande för heltidsarbete och på en deltidslön går det inte att försörja sig. Lönen är för låg. Dessutom är möjligheterna till vidareutbildning nästan obefintliga i många kommuner och inflytandet över det egna arbetet dåligt.

Den höga personalomsättningen kostar på både för dem som är beroende av hemtjänsten för sina dagliga liv och för kommunerna som arbetsgivare. Kostnaden för nyanställning av ett vårdbiträde beräknas till 23 000 kronor. Socialstyrelsen har beräknat att kommunernas kostnad för personalomsättningen inom hemtjänsten uppgår till ca 1,4 miljarder kronor årligen. Investeringar i personalpolitiken innebär därmed både omedelbar ekonomisk och kvalitetsmässig vinst. En ström av nya vårdbiträden är oerhört påfrestande för den enskilde. Dessutom försämras samarbetet med andra yrkesgrupper, t.ex. inom primärvården, om ständigt ny personal skall introduceras.

I den av riksdagen nyligen behandlade propositionen om äldreomsorgen inför 90-talet fastslås att kommunerna bör prioritera personalpolitiska åtgärder inom äldreomsorgen. Insatserna skall syfta till att minska personalomsättning och sjukfrånvaro, att höja tjänstgöringsgraden och förbättra rekryteringsmöjligheterna.

Vpk delar uppfattningen att de personalpolitiska åtgärderna måste få en hög prioritet. Men vi anser inte att de av regeringen föreslagna åtgärderna för att minska personalomsättningen är tillräckliga. Det räcker inte att som regeringen uttala att arbetet i hemtjänsten måste organiseras så att det går att arbeta heltid utan att bli utsliten. Situationen inom äldreomsorgen är nu så bekymmersam att regeringen inte kan avsäga sig sitt ansvar genom att hänvisa till den kommunala självbestämmanderätten. Regeringen måste, enligt vpk:s mening, initiera personalpolitiska åtgärder inom hemtjänsten. Det kan ske på flera sätt. Dels genom direktiv om kvalitetskrav på

omsorger och styrning genom statsbidrag. Ett mått på kvalitet är personalens utbildning. I propositionen om äldreomsorgen inför 90-talet redovisas att år 1985 hade endast 9% av vårdbiträdena inom hemtjänsten utbildning från social servicelinje eller motsvarande. Hälften av alla vårdbiträden saknade lämplig utbildning för yrket.

För att arbetet inom hemtjänsten skall bli attraktivare måste vårdbiträdena få större ansvar och inflytande över arbetet. Men för att kunna ta ansvar måste vårdbiträdena få tid och möjlighet att skaffa sig kunskaper. Utöver basutbildning behövs kontinuerligt "personliga" utbildningsplaner. Dessa skall konstrueras så att personalen fortlöpande kan välja utbildning inom det område som man arbetar med. Genomgångna etapper bör också ge utdelning på lönen och större ansvar i arbetet.

Om arbetet i hemtjänsten kortas med förslagsvis 1–2 timmar per dag, med bibehållen lön, skapas utrymme både för utbildning och utveckling av arbetslaget genom kamratstöd. Genom att arbetet varvas med utbildning så blir det också mindre fysiskt tungt. Och deltidsanställda skulle stimuleras att öka sin tjänstgöringsgrad om de i motsvarande utsträckning fick del av utbildning.

På sikt minskas kommunernas kostnader genom lägre personalomsättning, men omedelbart ökar givetvis utgifterna i samband med att utbildningarna startar. Staten bör därför under en övergångsperiod svara för viss del av kostnaden. Detta kan ske genom att AMU svarar för utbildningen.

Fr. o. m. i år utgår årsarbetarbidrag även till vårdpersonal på ålderdomshem. Samtidigt med det nya bidragets införande slopades schablonbidraget per ålders- och förtidspensionärer. I praktiken innebär den konstruktionen att merparten av bidraget till ålderdomshemmen skapas genom omfördelning av statsbidragen till äldreomsorgen. Den vårdform-omsorg, som skall prioriteras enligt formulerade mål för äldreomsorgen, är hemtjänsten. Detta bör komma till uttryck i faktiska ekonomiska satsningar. Vpk anser att det behövs speciella statsbidrag riktade till hemtjänsten. Statsbidraget bör utformas så att det stimulerar kommunerna att utbilda hemtjänstpersonalen. Förslagsvis skall detta utbildningsbidrag motsvara den summa som tidigare utgick som schablonbidrag, ca 500 000 000 kronor/år. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om utformning av statsbidrag för utbildningspolitiska åtgärder inom hemtjänsten, så att bidraget kan gälla fr. o. m. den 1.7.1989.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

[att riksdagen hos regeringen begär förslag om utbildning för vårdpersonal inom hemtjänsten i AMU:s regi enligt motionens förslag.¹]

1. att riksdagen beslutar att under anslaget G1, bil. 7, för 1989/90 anslå 3 562 850 000 kronor, dvs. ett i förhållande till regeringens förslag höjt anslag med 500 000 000 kronor,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om nytt statsbidrag Mot. 1988/89
för utbildning av vårdpersonal inom hemtjänsten, fr. o. m. den 1 juli So305
1989.

Stockholm den 25 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

¹ 1988/89: A260.